

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตรของเกษตรกร ตำบลห้วยห้อม
อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชื่อและนามสกุล นางสาวสุมิตรา บุญเกิด

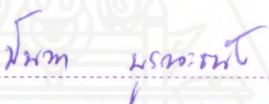
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

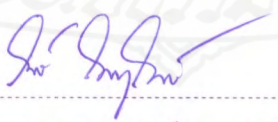
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ภาณี ต่างวิวัฒน์

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2558

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. นันทา บูรณะชนิง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ภาณี ต่างวิวัฒน์)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีफल)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตรของเกษตรกรตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัย นางสาวสุมิตรา บุญเกิด รหัสนักศึกษา 2569000892

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน (2) รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณ์ ต่างวิวัฒน์

ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตรของเกษตรกร (3) ความรู้และแหล่งความรู้การผลิตกาแฟอาราบิก้าระบบวนเกษตรของเกษตรกร (4) ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการผลิตกาแฟอาราบิก้าระบบวนเกษตร (5) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ในการผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตรและการปฏิบัติทางการเกษตรดีสำหรับกาแฟ และ (6) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตร

ประชากรที่ศึกษาคือ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตรในตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 449 ราย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 212 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด การจัดอันดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์ จำนวน 3 ใน 4 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 46.27 ปี เกษตรกร 1 ใน 3 ไม่ได้รับการศึกษา ขนาดพื้นที่ปลูกกาแฟอาราบิก้าเฉลี่ย 4.39 ไร่ รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 53,007.55 บาทต่อปี ประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิก้าเฉลี่ย 5.97 ปี (2) เกษตรกรเกือบทั้งหมดปลูกกาแฟไปตามความลาดชันของพื้นที่ อายุต้นพันธุ์กาแฟที่ใช้ปลูกคือ 12 เดือน ใส่ปุ๋ยให้แก่ต้นกาแฟปีละ 1 ครั้ง และส่วนใหญ่ไม่พบการระบาดของโรคและแมลงต่างๆ การปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งข้อที่มีเกษตรกรยอมรับน้อย คือ การบันทึกข้อมูลต่างๆ (3) เกษตรกร 1 ใน 3 มีความรู้ในการผลิตกาแฟอาราบิก้าระบบวนเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง และได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อในระดับน้อย (4) เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อการผลิตกาแฟอาราบิก้าระบบวนเกษตรในระดับมากทุกประเด็น (5) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความรู้ในการผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาและความคิดเห็นต่อการผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตร และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกาแฟ ได้แก่ ความคิดเห็นต่อการผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตร (6) โดยภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในการผลิตกาแฟอยู่ระดับน้อย ซึ่งประเด็นที่เกษตรกรมีปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาในด้านการตลาด และข้อเสนอแนะของเกษตรกรคือ ต้องการแหล่งความรู้และข้อมูลในด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด การกำหนดมาตรการด้านราคากาแฟและเมล็ดกาแฟที่แน่นอน

คำสำคัญ การผลิตกาแฟ ระบบวนเกษตร เกษตรดีที่เหมาะสม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

Thesis title: Arabica Coffee Production in Agro-Forestry System by Farmers at Huay Hom Sub-District in Mae La Noi District of Mae Hong Son Province
Researcher: Miss Sumitra Boonkerd; **ID:** 2569000892;
Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);
Thesis advisors: (1) Bumpen Keowan, Associate Professor;
 (2) Dr. Paranee Tangwiwat, Associate Professor; **Academic year:** 2014

Abstract

The objectives of this research were to study (1) general social and economic status of farmers, (2) situations of Arabica coffee production by farmers in agro-forestry system, (3) the knowledge level and sources of Arabica coffee production in agro-forestry system of farmers, (4) the opinions toward Arabica coffee production in agro-forestry system, (5) factors relating to the knowledge level of Arabica coffee production in agro-forestry system, and the practice adhering to good agricultural practice for coffee production by farmers, and (6) problems and suggestions of farmers on Arabica coffee production in agro-forestry system.

The population in this study was 449 farmers who had Arabica coffee production in agro-forestry system in Huay Hom Sub-District, Mae La Noi District, Mae Hong Son Province. The 212 samples were selected from these farmers. The data were collected by interviewing the samples using structural interviewed questionnaire. The statistical methodology was used to analyze the data by computerized program including frequency, percentage, mean, minimum value, maximum value, standard deviation, ranking, and multiple regression analysis.

The findings of this study were as follows: (1) three-fourths of interviewed farmers were male, with average age of 46.27 years; one-third of them were not educated formally; the average size of the area used for Arabica coffee plantation was 4.39 Rai (1 Rai = 1,600 square meters); the average of family income was 53,007.55 Baht per year; and the average period of experience in Arabica coffee production was 5.97 years. (2) Almost all of farmers had Arabica coffee plantation along the slope; the age of Arabica coffee trees was 12 months; they applied fertilizer to Arabica coffee trees once a year; most of them did not face the problems of pests; they had adopted the practice adhering to good agricultural practice at the highest level, while the data recording was the issue that they adopted at low level. (3) One-third of farmers had agricultural knowledge at medium level, and they had received the agricultural information from media at low level. (4) The farmers had positive attitude toward Arabica coffee production in agro-forestry system at high level in all aspects. (5) The factors which positively related to the knowledge level of Arabica coffee production in agro-forestry system were their age, education level, and opinions on Arabica coffee production in agro-forestry system, while the factors which positively related to the practice adhering to good agricultural practice for coffee production were their opinions on Arabica coffee production in agro-forestry system. Furthermore (6) the farmers generally had problems at low level, the issue which was the highest problem was the marketing. They suggested that there should be more knowledge and information sources of Arabica coffee production, processing, and marketing, including the selling price control and certain markets for the coffee produce.

Keywords: Coffee production, Agro-forestry system, Good Agricultural Practice, Mae Hong Son Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณา อนุเคราะห์ดูแลเอาใจใส่และให้การช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.นันทา บุรณะชนิง ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษา และรองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาติดตามให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ในการทำการวิจัย การสร้างเครื่องมือวิจัย การตรวจสอบเครื่องมือ ติดตามให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์นี้ จนเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ใน ทุกท่านที่ได้ช่วยกรุณาแนะนำให้ความรู้ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิเคราะห์และเขียนวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอพระคุณ คุณวุฒินิตร เสนิงวงศ์ ณ อยุธยา เกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ เกษตรอำเภอแม่ลาน้อย เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ลาน้อย ที่ให้การสนับสนุน อำนวยความสะดวกในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณเกษตรกร ในตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนทุกท่าน ที่ได้สละเวลาในการให้สัมภาษณ์ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณกำลังใจจากบิดา มารดา และญาติพี่น้องทุกคน ตลอดจนเพื่อนๆ ทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท รุ่นที่ 14 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ภาคเหนือ ตอนบน ที่เป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา นับเป็นสิ่งที่มิคุณค่าอย่างยิ่ง

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกพระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอน สร้างพื้นฐานการศึกษา เป็นแบบอย่างในการศึกษาหาความรู้ อดทน ต่อสู้ปัญหา จนนำพาผู้วิจัยมาสู่ความสำเร็จของการศึกษาในครั้งนี้ คุณค่าและคุณประโยชน์ความดีอันพึงมีพึงได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่ผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

สุมิตรา บุญเกิด

มิถุนายน 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
สมมติฐานการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้	9
การผลิตกาแฟอาราบิก้า	11
การผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตร	22
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกาแฟ	25
บริบทตำบลห้วยห้อม และสภาพการผลิตกาแฟ	28
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	46
การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย	48
การวิเคราะห์ข้อมูล	49

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรผู้ผลิตกาแฟ	
อาราบิก้าในระบบวนเกษตร	53
ตอนที่ 2 สภาพการผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตรของเกษตรกร.....	65
ตอนที่ 3 ความรู้และแหล่งความรู้ด้านการผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตรของ	
เกษตรกร	80
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการผลิตกาแฟอาราบิก้าระบบวนเกษตร.....	89
ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของการผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตร.....	92
ตอนที่ 6 การทดสอบสมมติฐาน.....	97
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	103
สรุปการวิจัย.....	103
อภิปรายผล.....	107
ข้อเสนอแนะ.....	112
บรรณานุกรม	115
ภาคผนวก.....	121
ประวัติผู้วิจัย	136

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	จำนวนประชากรของตำบลห้วยห้อม 31
ตารางที่ 2.2	การปลูกพืชที่สำคัญในตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน..... 33
ตารางที่ 3.1	แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า ในระบบวนเกษตร ในตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ปี 2557..... 45
ตารางที่ 4.1	สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร..... 53
ตารางที่ 4.2	ขนาดพื้นที่ปลูกกาแฟและจำนวนแรงงานในครัวเรือน 54
ตารางที่ 4.3	รายได้ของครัวเรือน แหล่งเงินทุน ผลผลิต ราคาจำหน่ายผลผลิต และต้นทุนการผลิต 57
ตารางที่ 4.4	ประสบการณ์ในการปลูกกาแฟและการเป็นสมาชิกกลุ่ม 63
ตารางที่ 4.5	การเตรียมพื้นที่ปลูก ลักษณะการปลูกกาแฟในพื้นที่ และการปลูก 65
ตารางที่ 4.6	การดูแลรักษา..... 68
ตารางที่ 4.7	การเก็บเกี่ยว วิธีการเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการตลาด 73
ตารางที่ 4.8	การปฏิบัติตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) ของเกษตรกร 76
ตารางที่ 4.9	ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตร..... 80
ตารางที่ 4.10	ระดับความรู้เกี่ยวกับการปลูกกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตร 83
ตารางที่ 4.11	การฝึกอบรม/ดูงานการผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตร 84
ตารางที่ 4.12	การได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อในการผลิตกาแฟอาราบิก้าตามระบบวนเกษตร .. 86
ตารางที่ 4.13	ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการผลิตกาแฟอาราบิก้าระบบวนเกษตร 89
ตารางที่ 4.14	ปัญหาของการผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตร 92
ตารางที่ 4.15	ข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตร..... 95
ตารางที่ 4.16	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม..... 97
ตารางที่ 4.17	ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอย แต่ละคู่ โดยแสดงในรูปเมตริกสัมพัทธ์ (Correlation Matrix) 98

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.18	การวิเคราะห์ถดถอยพหุปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ในการผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบวนเกษตร.....	99
ตารางที่ 4.19	การวิเคราะห์ถดถอยพหุปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกาแฟ.....	101

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 การเกิดความคิดเห็น	8

